

brojana, analitički pokazana, znanja njenom čitatelju. Prvim poglavljem naslovljenim „Opće napomene o šerijatskom pravu i njegovoj primjeni i interpretaciji“ autor je dao vrijedne informacije o šerijatskom pravu čime je znatno proširio domete ove knjige. Ona stoga ne mora biti isključivo namijenjene studentima prava ili historije prava nego kao takva može poslužiti i kao vrijedan izvor za razumijevanje bića jednog naroda kojime je šerijatsko pravo dio njegova identiteta.

Mustafa HASANI

O LJUBAVI I RATU

Mirsad Sijarić *Još jedna pjesma o ljubavi i ratu; Connectum, Sarajevo, 2008.*

Nakon zbirke pjesama *Orao*, koja je nastala u ratu i rukovijeti poema *Raskrečeni Sabuhi*, objavljene 1997. godine, sarajevski pjesnik Mirsad Sijarić ponudio je čitalačkoj publici novo djelo. Ovaj put, u izdanju kuće „Connectum“ izašao je Sijarićev prozni prvijenac *Još jedna pjesma o ljubavi i ratu*.

Glavni interes romana *Još jedna pjesma...* usredsređen je na ljudsku sudbinu. Ovdje se čitalac ne suočava s uobičajenim pitanjem: Šta se zatim dogodilo? Ovaj roman navodi nas na pitanje: Ko je taj kome se nešto dogodilo? Blago pomjerenje sa vanjskih zbivanja na unutarnje doživljaje, dakle na zbivanja u ljudskoj duši, svojstveno je starijem sentimentalnom romanu i psihološkom romanu XX stoljeća. Roman struje svijesti nadovezuje se na spomenuta određenja i upravo takvo tipologiziranje ponajbliže je Sijarićevom izričaju.

I pored činjenice da su likovi romana fikcionalizirani, nezaobilazno pitanje koje se u vezi s likovima postavlja u takvom romanu jeste u kakvoj su vezi sa ličnostima iz životne zbilje pisca. Budući da je radnja smještena vremenski u devedesete, prostorno u okupiranu Bosnu i Hercegovinu, sugestivno se nameće odgovor – učesnici prikazanih ratnih zbivanja nalaze se u promjenljivim pozicijama naratora. Mitovi velikih figura u čijoj su izgradnji i

sami učestvovali, umjesto da ponesu slavu pobjednika, počinju gubiti vjeru u vlastitu moć. Katkad pišući u *Ich-formi*, katkad u *Er-formi*, Sijarić uvodi likove u svoje prozno tkivo ne imenujući ih. Oni razmišljaju u dugim naracijama, sasvim su obični ljudi, ponekad umišljeni, izmanipulirani, ostavljeni, poniženi, ponosni, ravnodušni, očajni – sve šta jedan prosječan čovjek može biti. Odakle onda isijava erupcija neumitnog zla? Ko sije smrt kad je već rat pozornica stradanja običnih ljudi? Čak i oni za koje se dugo vjerovalo da su učestvovali u pripremanju ratnog scenarija, ili se tako barem predstavljalo javnosti, žrtve su svoje nepromišljenosti. Nedoumica oko odgovornosti koju čitaoci doživljavaju, ne izmiješta se ni iz lokalnog konteksta. Osim ostrašćenih ideologija, u igri je privredni aspekt rata. Ne radi se, sve su prilike, o onim potrošenim preklapanjima koja nastoje amnestirati prljave egzekutore, nije riječ niti o egaliziranju odgovornosti za pobijene nevine živote, ma s koje strane oni dolazili, jer kod Sijarića ne postoje strane koje su u pravu i krivu, nego samo misao, svijest koja raste i tone – kako razotkriva svoju fiktivnu moć, odnosno svoju izmanipuliranu karizmu. Mitovi polahko dogorijevaju, nekadašnji Veliki postaju gubitnici.

U nesvodivoj lirskoj naraciji Sijarić oživljava pojedinosti iz prošlosti, njegovo uvođenje sjećanja u priču nesumnjivo je poput Proustovog pamćenja kolačića madlenice, čudesna simfonija lire i misli prepliće iskustva Džubranovog senzibiliteta i Kertészove struje svijesti. Sijarić nesumnjivo donosi nešto novo na bosanskohercegovačkom romanesknom planu. Roman *Još jedna pjesma...*, više je dakle lirski narativ nego bilo kakvo zbivanje te ga u tom smislu treba i čitati. On ne prepričava događaje, jer to uostalom i nije osnovna namjera fikcije, *Pjesma* donosi istine stanja duše koja je, suočena sa popratnim zbivanjima, proživjela vlastitu povijest. *Pjesma* je priča nekolikih perspektiva. Ona je duhovna povijest sudionika. Bilo kakv pokušaj razumijevanja *Priče/Pjesme* na ideološkoj razini uglavnom ostaje nezadovoljen, ako ne pogrešno protumačen.

Nirha EFENDIĆ